

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-13>

Євгенія ЛИТВИНЕНКО

аспірантка кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства, Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету, вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007
ORCID: 0000-0002-4735-3722

Бібліографічний опис статті: Литвиненко, Є. (2021). Правові обмеження в правовому регулюванні освітніх послуг. *Law. State. Technology*, 3, 84–91, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-13>

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті розглядається поняття ліцензування на основі наявних теоретичних підходів як загальної категорії, сформовано власне поняття ліцензування. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених дослідженню ліцензування у сфері надання освітніх послуг, у юридичній літературі н сьогодні не сформовано повноцінної дефініції цього поняття. Метою статті є визначити й проаналізувати правові обмеження в правовому регулюванні освітніх послуг.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань: 1) дослідити історичний розвиток правового обмеження в правовому регулюванні освітніх послуг; 2) визначити поняття ліцензування освітніх послуг; 3) проаналізувати нормативно-правове регулювання правових обмежень у правовому регулюванні освітніх послуг.

Наукова новизна. Дослідивши наукові погляди із цього питання, навели власне узагальнене визначення ліцензування освітніх послуг. Свій активний розвиток освітня діяльність починає з 1991 року з формування системи освітньої діяльності й надання акредитації вищим навчальним закладам. Розглянуто досвід ведення освітньої діяльності в Німеччині й Австралії та запропоновано впровадження окремих положень у національне законодавство. З'ясовано, що головним нормативно-правовим актом, який регулює питання ліцензування господарської діяльності, є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», а також Закон України «Про вищу освіту», який регулює здійснення освітньої діяльності. У зазначених вище законах наведені поняття ліцензування, а також установлено виключний перелік видів господарської діяльності. Державна регуляторна політика у сфері освіти ґрунтується та повинна відповідати встановленим у Законі принципам. Законами України визначено, що спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування в галузі освіти є Міністерство освіти і науки України, саме воно створює Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування. Цей орган колегіально розглядає порушення та скарги щодо порушення законодавства у сфері ліцензування. Нормативно-правовими актами встановлено перелік документів і вимоги для них, які потрібно надати, щоб отримати ліцензію. Результатом може бути відмова у видачі ліцензії, у якій мають бути встановлені обставини такої відмови та її обґрунтування. Здобувач може оскаржити відмову, а також, усунувши всі недоліки, звернутися повторно.

Проведене дослідження дало змогу дійти висновку, що сьогодні існує необхідність подальшого дослідження ліцензування освітньої діяльності та її практичної ефективності.

Ключові слова: ліцензування, регулювання освітніх відносин, обмеження в освітній діяльності, ліцензування освітніх послуг, освітні послуги.

Evgenia LYTVYENKO

Postgraduate Student at the Department of Criminal Law and Judiciary, Educational and Scientific Institute of Law of Sumy State University, 2 Rymyskogo-Korsakova str., Sumy, Ukraine 40007
ORCID: 0000-0002-4735-3722

To cite this article: Lytvynenko, Ye. (2021). Pravovi obmezhenia v pravovomu rehuliuванні osvithnikh posluh [Legal restrictions in the legal regulation of educational services]. *Law. State. Technology*, 3, 84–91, doi: <https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-13>

LEGAL RESTRICTIONS IN THE LEGAL REGULATION OF EDUCATIONAL SERVICES

The article considers the concept of licensing on the basis of existing theoretical approaches as a general category and formed its own concept of licensing. Despite the large number of works devoted to the study of licensing in the field of educational services, in the legal literature to date has not formed a full definition of this concept. The purpose of the article is to identify and analyze legal restrictions in the legal regulation of educational services.

Realization of the set purpose provides the decision of a number of tasks: 1) To investigate historical development of legal restriction in legal regulation of educational services; 2) Define the concept of licensing of educational services; 3) Analyze the legal regulation of legal restrictions in the legal regulation of educational services.

Scientific novelty. Having researched scientific views on this issue, the actual generalizing definition of licensing of educational services was given. Its active development of educational activities begins in 1991 with the formation of a system of educational activities and the accreditation of higher education institutions. The experience of conducting educational activities in Germany and Australia is considered and the introduction of certain provisions into national legislation is proposed. It was found that the main legal act governing the licensing of economic activities is the Law of Ukraine "On licensing of economic activities" and the Law of Ukraine "On Higher Education", which regulates the implementation of educational activities. The above laws provide the concept of licensing, as well as an exclusive list of economic activities. The state regulatory policy in the field of education is based on and must comply with the principles established by the Law. The laws of Ukraine stipulate that the Ministry of Education and Science of Ukraine is the specially authorized body for licensing in the field of education, and it is it that creates the Expert Appeal Board for Licensing. This body collectively considers violations and complaints of violations of licensing legislation. Regulations establish a list of documents and requirements for them that must be provided in order to obtain a license. The result may be a refusal to issue a license, which must establish the circumstances of such refusal and its justification, the Applicant may appeal the refusal, as well as eliminating all deficiencies to apply again. The study allowed us to conclude that today there is a need for further research on the licensing of educational activities and its practical effectiveness.

Key words: *licensing, regulation of educational relations, restrictions in educational activity, licensing of educational services, educational services.*

Постановка проблеми. У реаліях сучасного життя всі напрями суспільного життя починають активно розвиватися, сфера освітніх послуг не є винятком. Запровадження спеціальних вимог (ліцензування) для можливості надання освітніх послуг, закладених у правових регулятивних нормах, сприяють підвищенню якості надання освітніх послуг. Розвиток освіти в Україні спрямований на вдосконалення ефективності діяльності закладів, які надають освітні послуги, забезпечення якості в підготовці фахівців. Сьогодні ми можемо спостерігати значні наукові досягнення, але все ж таки це питання залишається актуальним і дискусійним, потребує подальших наукових і практичних напрацювань спеціалістів у сфері права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обмежень у правовому регулюванні освітніх послуг була предметом наукових доробків таких науковців, як Н. Сафонова, О. Сисоєв, Б. Дерев'янка, А. Гуцин, Е. Глушко, А. Шпомер, В. Вікторов, В. Супрун, С. Свіжевська, В. Бахрушин, В. Петренко. Однак у дослідженнях відсутній зарубіжний досвід застосування правових обмежень у правовому регулюванні освітніх послуг і їх законодавче регулювання.

Мета статті – визначити й проаналізувати правові обмеження в правовому регулюванні освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. У процесі проведення реформування системи вищої освіти в Україні склалася практика ліцензування й акредитації закладів вищої освіти. Н. Сафонова виокремила й охарактеризувала три етапи розвитку цього процесу, а саме: перший етап (1991–1995 рр.): етап формального вирішення питань про зміну системи вищої освіти й надання закладам вищої освіти певних

рівнів акредитації; другий етап (1996–2001 рр.): з'явилася низка документів, які визначили принципи проведення ліцензування; третій етап: розвиток і вдосконалення ліцензійно-акредитаційного процесу.

Протягом першої половини 90-х рр. поступово посилювався державний контроль за умовами ліцензування закладів вищої освіти й особливо закладів недержавної форми власності, оскільки одна із цілей реформування системи вищої освіти полягала в дотриманні певних параметрів, яким мала відповідати національна система ліцензування та акредитації. Н. Сафонова відзначає, що в 1996–1997 рр. сформувався новий механізм оцінки діяльності закладів вищої освіти, майже вдвічі скоротилася загальна кількість контрольних параметрів (Сафонова, 2005: 22).

Важливим складником вимог до критеріїв стали показники наявності окремих елементів методичного та інфраструктурного забезпечення освітньої діяльності. Уже наприкінці 1990-х рр., як відзначає науковиця, істотно збільшилися ліцензовані обсяги прийому студентів на контрактній основі, що зробило заклади освіти самостійними, а державний сектор вищої освіти менш залежним від бюджетного фінансування, як наслідок, менш підконтрольним органам державного управління (Сисоєв, 2019).

Б. Дерев'янка вбачає еталоном високого рівня розвитку країни діяльність «специфічних суб'єктів – надавачів послуг – релігійних навчальних закладів та установ», які потребують окремого адміністративно-правового регулювання. Це регулювання має бути інструментом ліцензування й надання державної підтримки, фінансування окремих закладів освіти з певною релігією, які виконують державні завдання (Дерев'янка, 2012: 25).

Правова природа інституту ліцензування нині залишається предметом наукових спорів. Найбільш розповсюдженим є розуміння ліцензування як адміністративно-правового режиму. Так, Д. Бахрах вважає, що ліцензування – це адміністративно-правовий режим, що опосередковує особливий порядок діяльності виконавчої влади, необхідний передусім для забезпечення безпеки (Бахрах, 2000: 263). На думку інших учених, ліцензування є одним із основних методів адміністративно-правового регулювання (Махров, 2002; Гущин, 2006).

Ю. Тихомиров визначає ліцензування як особливу процедуру офіційного підтвердження права господарюючого суб'єкта на ведення певного виду діяльності з додержанням правил, нормативних вимог і стандартів (Глушко, 2001). Деякі вчені, аналізуючи юридичну суть ліцензування, підкреслюють його дозвільні та контролюючі характеристики, розглядаючи ліцензування як різновид дозвільної діяльності з перевагою елементів адміністративно-правового характеру (Осинцев, 1999: 121; Кванина, 2005: 121).

Д. Осинцев, зокрема, під ліцензійно-дозвільною системою розуміє «самостійний напрям діяльності виконавчої влади, заснований на особливому поєднанні засобів правового регулювання та засобів адміністративно-правового впливу, які визначають порядок набуття, право реалізації та припинення правоволодіння спеціальним адміністративно-правовим статусом» (Осинцев, 1999: 13). У правозастосовній практиці ліцензування відносять до цивільно-правових інститутів, хоча при цьому й не заперечується, що ліцензування як діяльність щодо видачі спеціального дозволу на ведення відповідної діяльності уповноваженими органами містить елементи адміністративно-правових відносин (Кванина, 2005: 151).

На думку В. Кваніної, це свідчить про багатофункціональність інституту ліцензування, який є точкою відліку виникнення в суб'єкта реального права на здійснення діяльності, що підлягає ліцензуванню, і формою державного контролю за здійсненням цієї діяльності.

Узагальнюючи наведені підходи, А. Шпомер стверджує, що ліцензування – це діяльність уповноважених державних органів, пов'язана з видачею ліцензій, їх переоформленням та анулюванням, а також наглядом уповноважених органів за дотриманням суб'єктами господарювання відповідних ліцензійних умов, що застосовується державними органами в порядку, визначеному законодавством для узгодження публічних і приватних інтересів (Шпомер, 2003).

В. Вікторов зазначає, що поняття «ліцензування» пов'язане з наданням дозволу закладам освіти на проведення того чи іншого виду освітньої діяльності (Вікторов, 2006).

Пропонуємо розуміти під ліцензуванням головний інструмент державного регулювання у вигляді видачі ліцензій, їх переоформлення й анулювання, а також у майбутньому здійснення контрольних заходів щодо дотримання ліцензійних умов, які спрямовані на забезпечення єдиного підходу реалізації державної політики.

С. Свіжевська зазначає, що «ліцензування як окрема процедура не є механізмом гарантії якості освіти. Ліцензування – це звичайна механічна дія для відкриття господарської діяльності». Експертка вважає, що суспільна користь при ліцензуванні з боку державних органів – це контроль над кількістю виданих в Україні ліцензій.

Науковиця провела дослідження в 47 країнах і зауважує, що «у більшості країн світу в системі гарантії якості вищої освіти взагалі відсутній термін «ліцензування». У системі акредитації цих країн існує концептуальна (або первинна) акредитація, яка проводиться при відкритті нової освітньої програми, і вторинна акредитація (подальший розвиток програми через 5–6 років). Наприклад, у Німеччині такі процедури проводить агенція ASIIN... В Австралії поняття «ліцензії» у сфері вищої освіти стосується лише випускників інженерних спеціальностей, які її (ліцензію) отримують для роботи за фахом по закінченні навчання за сертифікованою національним агентством AE (The Institution of Engineers Australia) освітньою програмою» (Свіжевська, 2015).

Для повного розуміння потрібно проаналізувати нормативно-правове регулювання в нашій країні. Отже, відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (далі – Закон), ліцензування – «засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів» (Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України, 2015). Цей Закон установлює обов'язковість погоджених спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування й затверджених Кабінетом Міністрів України ліцензійних умов, «які за змістом істотно відрізняються від передбачених Законом про вищу освіту стандартів освітньої діяльності» (Бахрушин).

У пункті 15 ч. 1. ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» визначено ліцензування як «визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності» (Про вищу освіту: Закон України, 2014).

Аналіз законодавчого поля, що регламентує механізм державного регулювання галузі освіти, показав, що діяльність закладів освіти, питання ліцензування нормує Закон, він регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, установлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

У статті 7 Закону визначено перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, і серед них визначено освітню діяльність, яка ліцензується з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти.

Таким чином, можемо дійти висновку, що Закон у повному обсязі поширюється на освітню сферу, вищезазначена норма статті демонструє існування спеціальних законів у сфері надання освітніх послуг.

Аналіз змісту Закону показав, що отримання господарюючим суб'єктом ліцензії фактично являє собою внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб – закладів освіти – запису про право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню. Безпосередньо ліцензування здійснює орган ліцензування – орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган (Петренко, 2019).

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України, якою затверджено Положення про Міністерство освіти і науки України, спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування в галузі освіти є Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) (Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України, 2015). Саме МОН розробляє основні напрями розвитку сфери ліцензування та вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо її вдосконалення, узагальнює практику застосування нормативно-правових актів з питань ліцензування, погоджує проекти нормативно-

правових актів у сфері ліцензування, здійснює методичне керівництво, інформаційне забезпечення, нагляд (Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України, 2015).

Проведений аналіз нормативного поля діяльності закладів освіти показав, що до завдань МОН віднесено утворення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування. Така Рада є постійно діючим колегіальним органом при спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування (у галузі освіти – МОН). Для цілей діяльності Експертно-апеляційної ради МОН може залучати на громадських засадах державних службовців, науковців та інших фахівців для одержання консультацій і проведення експертизи документів у сфері ліцензування, а також запитувати й отримувати інформацію, документи чи матеріали від суб'єктів господарювання.

До обов'язків Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування віднесено розгляд апеляцій та інших скарг здобувачів ліцензії, ліцензіатів на дії органу ліцензування або інших заявників щодо порушення законодавства у сфері ліцензування; розгляд звернень МОН щодо ведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов. Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування наділено низкою прав, які дають можливість членам ради розглядати пропозиції щодо запровадження ліцензування, запитувати в закладу освіти необхідні матеріали для розгляду питань ліцензування. Крім цього, Рада може розробляти рекомендації стосовно вдосконалення державної політики у сфері ліцензування, проводити експертизу проектів нормативно-правових актів або пропозицій у сфері ліцензування (Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України, 2015).

До найголовніших особливостей, які стосуються процесу запровадження змін, віднесено вимогу Закону в статті 9, яка дає можливість закладам освіти підготуватися до нововведень. У разі внесення змін до чинних ліцензійних умов, які потребуватимуть проведення закладами освіти підготовчої роботи, такі ліцензійні умови або їх окремі положення повинні набувати чинності через певний строк з дня їх опублікування, достатній для проведення таких підготовчих робіт, що не може бути меншим ніж два місяці. Визначено, що під змінами законодавець розуміє й зміни в переліку документів, які повинен подавати заклад освіти до МОН, стосовно процесів ліцензування, на підготовку нової документації також повинен надаватися час не менший ніж два місяці.

У статті 11 Закону зазначено, що перелік підтвердних документів установлюється ліцензійними умовами і є виключним, тобто посадовим особам МОН забороняється вимагати від закладу освіти – здобувача ліцензії – документи, що підтверджують або спростовують інформацію про нього, які видаються іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами (виписки, витяги, довідки, листи).

Отже, можемо зазначити, що після ухвалення управлінського рішення керівним складом закладу освіти про впровадження освітньої діяльності та звернення до МОН із відповідною заявою про ліцензування такої діяльності заклад освіти набуває статусу здобувача ліцензії, а період провадження всіх процедур із розглядом питань, проведенням перевірок, експертиз щодо розгляду заяви й супровідних документів, перелік яких визначають ліцензійні умови, має назву ліцензування.

Таким чином, установлено, що здобувач ліцензії на провадження освітньої діяльності – це заклад освіти, підприємство, установа й організація, які планують надавати послуги у сфері освіти або проводити іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування та форми власності, які подали до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії разом із підтвердними документами згідно з вимогами ліцензійних умов. Під ліцензійними умовами щодо освітньої діяльності розуміється нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання закладом освіти, і вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії. Таким документом у галузі освіти встановлено Ліцензійні умови впровадження освітньої діяльності (Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України, 2015).

Під державною політикою у сфері господарської діяльності розуміють напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних і неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку і в спосіб, установлені Конституцією та законами України.

Таким чином, визначено, що державна регуляторна політика в частині державного регулювання діяльності закладів освіти є інструментом досягнення принципів державної політики. У загальному розумінні безвідносно до конкретизації галузі, виду діяльності, що підлягає державному регулюванню, принципи державної регуляторної політики Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» у статті 4 зведено до таких: доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість і врахування громадської думки (Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України, 2004). Вони набувають розширеного тлумачення у сфері ліцензування і ґрунтуються на загальних принципах, визначених у статті 3 Закону, до них віднесено принципи: єдиної державної системи ліцензування; територіальності; дотримання законності; пріоритетності захисту прав, законних інтересів, життя і здоров'я людини, навколишнього природного середовища, захисту обмежених ресурсів держави та забезпечення безпеки держави; рівності прав суб'єктів господарювання; відкритості процесу ліцензування. Принципи державної політики у сфері ліцензування поширюються на порядок ліцензування як інструмент економічного впливу на всі види господарської діяльності, у тому числі й освітню діяльність, саме тому їх дотримання є обов'язковим у діяльності в галузі освіти.

Одним із результатів ліцензування є відмова у видачі ліцензії здобувачу.

Серед підстав, які можуть слугувати причиною відмови в отриманні ліцензії, установлено невідповідність здобувача ліцензії ліцензійним умовам, установленим для провадження освітньої діяльності, або виявлення недостовірності даних у підтвердних документах, поданих закладом освіти.

Відмова, відповідно до статті 13 Закону, у видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності супроводжується наведенням переліку та опису підстав, обґрунтувань, що послугували такому ухваленню рішення. Крім цього, відмова містить пропозиції щодо усунення відповідних недоліків, які мають бути викладені в однозначній, зрозумілій і достатній для виконання закладом освіти формі. Законодавство дозволяє закладу освіти, усунувши їх, звернутися повторно до МОН із заявою про видачу ліцензій. У статті 16 Закону зазначається, що ліцензія закладу освіти може бути анульована, що означає заборону здійснювати освітню діяльність. До узагальнених причин анулювання ліцен-

зії віднесено власне бажання закладу освіти, рішення МОН, припинення діяльності закладу освіти. Для МОН щодо анулювання ліцензії на провадження освітньої діяльності передують одна з таких основних причин: невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов; повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов; відмова ліцензіата в проведенні перевірки органом ліцензування тощо.

Ліцензіат може звернутися до Експертно-апеляційної ради у визначений час із апеляцією, що призупиняє ануляцію ліцензії до рішення ради. Рада ухвалює рішення, яке МОН може задовольнити або відхилити. Ухвалення рішення про відхилення апеляції або анулювання ліцензії з причин повторного порушення ліцензійних умов, невиконання розпоряджень щодо усунення порушень цих умов позбавляє заклад освіти ліцензії й не дає можливості її отримати повторно протягом року з часу ухвалення рішення про анулювання ліцензії. Закон у статті 13 визначає, що строк діяльності ліцензії необмежений, проте за виконанням ліцензійних умов ліцензіатом здійснюється контроль, який відбувається у формі планових і позапланових перевірок (стаття 18 Закону), проведення яких визначено в Порядку проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових і позапланових перевірок щодо додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування (Про затвердження Порядку проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування: Постанова Кабінету Міністрів України, 2016). Установлено, що планова перевірка проводиться не частіше одного разу на рік, а позапланова має причинами недодержання вимог ліцензійних умов ліцензіатом (Петренко, 2019).

Висновки і пропозиції. Проведений аналіз наукових поглядів і національного законодавства дав змогу дійти висновку, що ліцензування освітньої діяльності є основою правової діяльності установи та системи забезпечення якості освітньої діяльності в Україні. Уважається, що перший розвиток освітнього процесу бере свій

початок із 1991 року, проявляється у формуванні розуміння змісту системи освітньої діяльності й наданні акредитації вищим навчальним закладам.

У статті проаналізовано різні погляди щодо підходу до розуміння «ліцензування» як загальної категорії, з'ясовано, яке місце ліцензування посідає у сфері надання освітніх послуг.

Отже, під ліцензуванням варто розуміти інструмент державного регулювання, яке здійснюється в певній сфері суспільного життя, спрямований на забезпечення єдиного підходу реалізації державної політики в регульованій відносинах. Про ліцензування освітньої діяльності здійснюється запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб про рішення МОН, щодо надання закладу освіти дозволу на провадження освітньої діяльності, що підлягає ліцензуванню, як засобу державного регулювання провадження господарської діяльності, спрямованому на забезпечення реалізації єдиної державної політики в галузі освіти, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства й окремих споживачів.

Головним нормативно-правовим актом, який регулює питання ліцензування господарської діяльності, є Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», а також Закон України «Про вищу освіту», який регулює здійснення освітньої діяльності. Законом встановлено загальні вимоги до установи, яка хоче отримати ліцензію на провадження такого виду господарської діяльності, а також установлені обставини наявності, яких спричиняють відмову в отриманні ліцензії. Спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування в галузі освіти є Міністерство освіти і науки України. Науковці вбачають за необхідність подальшого дослідження напрямку розвитку галузі освіти в умовах ліцензування освітньої діяльності та практичної ефективності. Також варто дослідити зарубіжний досвід ліцензування освітньої діяльності такий, як у Німеччині та Австралії, провести тестування й дослідити отримані напрацювання, закріпивши успішні досягнення в національному законодавстві для подальшого розвитку та надання споживачам професійні освітні послуги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сафонова Н.М. Реформування системи вищої освіти в Україні (90-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.): історичний аспект : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Луганськ. 2005. 22 с.
2. Сисоєв О.В. Ліцензування та акредитація закладу вищої освіти: потенціал та ефективність діяльності. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2019. № 4 (61). С. 10–25.
3. Дерев'яно Б.В. Питання правового регулювання діяльності закладів релігійної освіти у європейських державах. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 11. С. 24–30.

4. Бахрах Д. Н. Административное право России : учебник для вузов. Москва : Норма, 2000. 640 с.
5. Махров И.Е. Административно-правовое регулирование предпринимательской деятельности: некоторые проблемы совершенствования федерального и регионального законодательства. *Право и политика*. 2002. № 12. С. 14–18.
6. Гущин А.В. Лицензирование как институт административного права. *Административное право и процесс*. 2006. № 1. С. 2–5.
7. Глушко Е.К. Правовое регулирование лицензирования. *Закон*. 2001. № 10. С. 121–126.
8. Осинцев Д.В. Лицензионно-разрешительная система в Российской Федерации : монография. УрГЮА, 1999. 372 с.
9. Кванина В.В. Гражданско-правовое регулирование отношений в сфере высшего профессионального образования : монография. *Готика*. 2005. 432 с.
10. Шпомер А.І. Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності. *Право України*. 2003. № 2. С. 55–59.
11. Вікторов В.Г. Регулювання якості освіти як філософсько-освітня проблема. Київ, 2006. 32 с.
12. Свіжєвська С.А. Точка зору. Освітня політика. Портал громадських експертів. Коментар від 15.08.2015. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/465-litsenzuvannya-osvitnoji-diyalnostikudirukhaemosya>.
13. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 23. Ст. 158. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19/print1464684563806810>.
14. Бахрушин В.Є. Ліцензування освітньої діяльності – куди рухаємося? *Точка зору. Освітня політика. Портал громадських експертів*. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/465-litsenzuvannya-osvitnoji-diyalnosti-kudi-rukhaemosya>.
15. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1444301441120304>.
16. Петренко В.А. Правові засади державного регулювання діяльності закладів освіти. *Економіка та держава*. 2019. № 8 (8). С. 51–57.
17. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116015>.
18. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1187. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11872015п>.
19. Про затвердження Порядку проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування : Постанова Кабінету Міністрів України. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2016-%D0%BF#Text>.

REFERENCES:

1. Safonova, N.M. (2005). Reformuvannia systemy vyshchoi osvity v Ukraini (90-ti rr. KhKh – pochatok KhKhI st.): istorychnyi aspekt [Reforming the system of higher education in Ukraine (90's of the XX - early XXI century.): Historical aspect: author. dis. ... Cand. histories. Sciences]. Luhansk [in Ukrainian].
2. Sysoev, O.V. (2019). Litsenzuvannia ta akredytatsiia zakladu vyshchoi osvity: potentsial ta efektyvnist diialnosti. [Licensing and accreditation of higher education institutions: potential and efficiency]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka – Continuing professional education: theory and practice*, 4 (61), 10–25. [in Ukrainian].
3. Derevyanko, B.V. (2012). Pytannia pravovoho rehuliuвання diialnosti zakladiv relihiinoi osvity u yevropeiskykh derzhavakh [Issues of legal regulation of religious education institutions in European countries]. *Biuletен Ministerstva yustytysii Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 11, 24–30 [in Ukrainian].
4. Bahrah, D.N. (2000). Administrativnoe pravo Rossii [Administrative law of Russia: A textbook for universities]. Norma Publishing House [in Russian].
5. Makhrov, I.E. (2002). Administrativno-pravovoe regulirovanie predprinimatel'skoy deyatel'nosti: nekotorye problemy sovershenstvovaniya federal'nogo i regional'nogo zakonodatel'stva. [Administrative and legal regulation of entrepreneurial activity: some problems of improving federal and regional legislation]. *Pravo i politika – Law and politics*, 12, 14–18 [in Russian].
6. Gushchin, A.V. (2006). Litsenzirovannia kak institut administrativnogo prava [Licensing as an institution of administrative law]. *Administrativnoe pravo i protsess – Administrative law and process*, 1, 2–5 [in Russian].

7. Glushko, E. K. (2001). Pravovoe regulirovanie litsenzirovaniya [Legal regulation of licensing]. *Zakon – Law*, 10, 121–126 [in Russian].
8. Osintsev, D.V. (1999). Litsenzionno-razreshitel'naya sistema v Rossiyskoy Federatsii [Licensing and permitting system in the Russian Federation]. *Monograph*. UrGUA Publishing House [in Russian].
9. Kvanina, V.V. (2005). Grazhdansko-pravovoe regulirovanie otnosheniy v sfere vysshego professional'nogo obrazovaniya [Civil law regulation of relations in the field of higher professional education]. *Monograph*. Gothic Publishing House [in Russian].
10. Shpomer, A.I. (2003). Litsenzuvannia yak zasib derzhavnoho rehuliuвання hospodarskoi diialnosti [Licensing as a means of state regulation of economic activity]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2, 55–59 [in Ukrainian].
11. Viktorov, V.G. (2006). *Rehuliuвання yakosti osvity yak filosofsko-osvitianska problema [Regulation of the quality of education as a philosophical and educational problem]*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Svizhevskaya, S.A. (2015). Tochka zoru. Osvitnia polityka. Portal hromadskykh ekspertiv. Komentar vid 15.08.2015. [Point of view. Educational policy. Portal of public experts. Comment from 15.08.2015]. Retrieved from <http://education-ua.org/ua/articles/465-litsenzuvannya-osvitnoji-diyalnostikudi-rukhaemosya> [in Ukrainian].
13. Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2015. № 23. st. 158 [On licensing of economic activities: Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2015. № 23. st. 158]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19/print1464684563806810> [in Ukrainian].
14. Bakhrushin, V.E. (2015). Litsenzuvannia osvitnoi diialnosti – kudy rukhaiemosia [Licensing of educational activities – where are we going? View. Educational policy. Portal of public experts]. Retrieved from <http://education-ua.org/ua/articles/465-litsenzuvannya-osvitnoji-diyalnosti-kudi-rukhaemosya> [in Ukrainian].
15. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy Vidomosti Verkhovnoi Rady. 2014. № 37–38. st. 2004 [On higher education: Law of Ukraine Information of the Verkhovna Rada. 2014. № 37–38. Art. 2004]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print1444301441120304> [in Ukrainian].
16. Petrenko, V.A. (2019). Pravovi zasady derzhavnoho rehuliuвання diialnosti zakladiv osvity [Legal principles of state regulation of educational institutions]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 8 (8), 51–57 [in Ukrainian].
17. Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoi polityky u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy. 2004. № 9. st. 79. Vidomosti Verkhovna Rada Ukrainy [On the principles of state regulatory policy in the field of economic activity: the Law of Ukraine. 2004. № 9. st. 79. Information Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116015> [in Ukrainian].
18. Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia osvitnoi diialnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. 2015. № 1187. Vidomosti Verkhovna Rada Ukrainy [On approval of the License conditions for educational activities: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. 2015. № 1187. Information Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11872015p> [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia spetsialno upovnovazhenym orhanom z pytan litsenzuvannia planovykh ta pozaplanovykh perevirok doderzhannia orhanamy litsenzuvannia vymoh zakonodavstva u sferi litsenzuvannia: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy. 2016. № 182. Vidomosti Verkhovna Rada Ukrainy [On approval of the Procedure for conducting by the specially authorized body for licensing scheduled and unscheduled inspections of compliance by licensing bodies with the legislation in the field of licensing: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. 2016. № 182. Information Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2016-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].